WIKIPEDIA

Estonian

L'**estonian** es una lenga apartenent a la branca fennica de la familha finoogricas de las lengas oralicas. Es prigondament aparentat al finés e mai luènh de l'ongrés. Es parlat per gaireben 1 100 000 personas, que gaireben totas (950 000) abitan en Estònia.

Estonian **eesti keel**	
Parlat en	Estònia
Regions	Euròpa
Parlat per	1132500 personas
Familha lingüistica	lengas oralicas grop finoogric grop finopermic grop finovolgaïc grop finolapon **Estonian**
Grop	lengas oralicas
Estatut oficial	
Lenga oficiala de	Estònia Union Europèa
Acadèmia	Institut de la lenga estoniana (Eesti Keele Instituut)
ISO 639-1	et (http://www.loc.gov/standards/iso639-2/php/langcodes-keyword.php?SearchTerm=et&SearchType=ALL&Submit=Go) (en)
ISO 639-2	est (http://www.loc.gov/standards/iso639-2/php/langcodes-keyword.php?SearchTerm=est&SearchType=ALL&Submit=Go) (en)
ISO 639-3	est (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=est) (en)
Tipe	viventa
Mòstra	

Article primièr de la DUDU:

Artikkel 1. Kõik inimesed sünnivad vabadena ja võrdsetena oma väärikuselt ja õigustelt. Neile on antud mõistus ja südametunnistus ja nende suhtumist üksteisesse peab kandma vendluse vaim.'

Somari

Varietats

Lo SIL International, organisme encargat d'atribuir los còdes ISO 639-3, classa l'estonian comme una macrolenga (`est`) e i inclutz l'estonian estandard (`ekk`) e lo võro (`vro`)[1].

La basa de donadas linguisticas Glottolog reconés pas ela lo võro e inclutz tres varietats dins l'estonian[2]:

- l'estonian costièr del Nòrd-Èst
- l'estonian costièr del Nòrd, comprenent:
  - l'estonian de l'Èst
  - l'estonian insular
  - l'estonian mejan

- l'estonian del Nòrd-Oèst
- l'estonian del Sud, comprenent:
    - l'estonian de Mulgi
    - l'estonian de Seto
    - l'estonian de Tartu

Alfabet

L'alphabet estonian compòrta 27 letras e es ordonat atal:

A a, B b, D d, E e, F f, G g, H h, I i, J j, K k, L l, M m, N n, O o, P p, R r, S s, Š š, Z z, Ž ž, T t, U u, V v, Õ õ, Ä ä, Ö ö, Ü ü

Las posicions de *z* e *ž* dins aquel alfabet son de notar, que dins aquel alfabet las letras diacriticdas coma letras d'esperela.

Las letras *F*, *Š*, *Z* e *Ž* son quatre letras encontradas sonque dins unes mots d'emprunts. Es tanben important de notar l'absséncia de las letras *C*, *Q*, *W*, *X* e *Y*, que son utilizadas pas que dins de noms pròpres e o son pas dins los mots de raïç estoniana e son exclusidas de l'alfabet oficial estonian.

Prononciacion

Unas de las lettres de l'alfabet an de prononciacions particuliaras: *õ* nota /ɤ/ (una vocala posteriora non redonda, entre *o* e *ò*); *ä* dona lo fonèm /æ/ coma en finés (*a* très obèrt coma dins *cat* en anglés) ; *ö*, *ü* produson respectivament los fonèms /ø/ e /y/ coma en alemand. E las letras *š* e *ž*, se pronóncia respectivament /ʃ/ et /ʒ/.

Levats aquelas letras, *E* se pronóncia [e] (*é*),*R* es sonor, *S* es totjorn dur e *U* se pronóncia coma lo nòstre *o*.

Fonologia

Sul plan fonologic, l'estonian se caracteriza enter autre per l'existéncia de tres duradas vocalicas: gaireben totes los fonèmas pòdon èsser brèus, longs o subrelongs. O puslèu ara se dich tres « duradas » sillabicas.

L'accent tonic es sus la primièra sillaba de mots, levat dins los mots d'emprunt recents, ont se manten a la plaça qu'avián dins la lenga d'origina.

L'ortograf destria pas ls fonèms longs e subrelongs; que son notats per una letre dobla. La sola excepcion son las occlusivas, per que tres grafias diferentas existisson: las brèvas son notadas *b*, *d*, *g*, las longas *p*, *t*, *k*, e las subrelongas *pp*, *tt*, *kk*.

Gramatica

Tipologicament, l'estonian representa una forma de transicion entre lenga aglutinanta e lenga flexionala. Aguèt un temps una fòrta influéncia de l'alemand, dins son vocabulari coma dins sa sintaxe. Desvelopèt per exemple de verbes de particulas que la forma e lo foncionament remembra los verbes de particuls separablas de l'alemand.

L’estonian ne possedís pas d’articles e coneis pas lo genre gramatical. La declinason compta 14 cases: nominatiu, genitiu, partitiu, illatiu, inessiu, elatiu, allatiu, adessiu, ablatiu, translatiu, terminatiu, essiu, abessiu e comitatiu.

Una de las particularitats d'aquel sistèma casual es l'absència d'accusati; lo complement d'objècte pòt èsser marcat, segon los contèxtes, pel nominatiu, lo genitiu o lo partitiu.

L’adjectiu epitèta s'accòrda en cas e en nombre amb lo substantiu que determine, levat al terminatiu, a l'essiu, a l'abessiu e al comitatiu ont i a pas d'acòrdi en cas (l'adjectiu es alara al genitiu).

Tablèu dels cases

Cas	Forma	Significacion
Cases gramaticals		
1. Nominatiu	*ilus tüdruk*	la filha polida
2. Genitiu	*ilusa tüdruku*	de la polida filha ; la polida filha (complement d’objècte total)
3. Partitiu	*ilusa-t tüdruku-t*	la polida filha (complement d’objècte parcial)
Cas semantics		
Cases locals intèrnes		
4. Illatiu	*ilusa-sse maja-sse/majja*	dins un polit ostal (quand s'i entra)
5. Inessiu	*ilusa-s maja-s*	dins un polit ostal (quand i siam)
6. Elatiu	*ilusa-st maja-st*	d’un polit ostal (quand se'n sortís)
Cases locals extèrnes		
7. Allatiu	*ilusa-le järve-le*	sus un lac polit (quand s'i va)
8. Adessiu	*ilusa-l järve-l*	sus un lac polit (quand i siam)
9. Ablatiu	*ilusa-lt järve-lt*	de dessús un lac polit
Autres cas		
10. Translatiu	*ilusa-ks tüdruku-ks*	de filha polida (transformacion)
11. Terminatiu	*ilusa tüdruku-ni*	fins a la filha polida
12. Essiu	*ilusa tüdruku-na*	coma una filha polida
13. Abessiu	*ilusa tüdruku-ta*	sens una filha polida
14. Comitatif	*ilusa tüdruku-ga*	amb una filha polida

Lo sistèma verbal se caracteriza par l'absència de temps dedicat al futur (lo « present » es lo temps del « non passat ») e per l’existéncia de formas especialas per exprimir l'accion complida per una persona indeterminada e lo discors contat (mòde verbal especific nomenat « mòde oblic » o « mediatiu »). Existís al mens dos infinitius: lo primièr, terminat pel sufixe *-ma*, es la forma que figura dins los diccionaris; es utilizat per exemple après los verbes significant « dever » o « començar a ». Lo segond infinitiu, que s'acaba subretot per *-da* o *-ta* (mas tanben en *-la*, *-na* o *-ra*), s’utiliza per exemple après los verbes significant « poder », « voler », « amar ». De gramaticas considèran tanben coma un infinitiu especific la forme en *-vat* (correspondent al mediatiu present) quand s'utiliza après un verbe d'aparéncia (significant « semblar »).

Istòria

Edat mejana

Periòde modèrne

Lexic

De mots corrents

Mot	Traduccion	Prononciacion estandard	Finés
tèrra	maa	/ma:/	maa
cèl	taevas	/'taevas/	taivas
aiga	vesi	/'vesi/	vesi
fuòl	tuli	/'tuli/	tuli
òme	mees	/me:s/	mies
femna	naine	/'najne/	nainen
manjar	sööma	/'sø:ma/	syödä
beure	jooma	/'jo:ma/	juoda
grand	suur	/su:r/	suuri
pichon	väike	/'væjke/	pieni
nuèch	öö	/øø/	yö
jorn	päev	/pæɛv/	päivä
pluèja	vihm / sadu	[--]	sade

Nombres

- 0 : null
- 1 : üks
- 2 : kaks
- 3 : kolm
- 4 : neli
- 5 : viis
- 6 : kuus
- 7 : seitse
- 8 : kaheksa
- 9 : üheksa
- 10 : kümme
- 11 : üksteist
- 12 : kaksteist
- 13 : kolmteist
- 20 : kakskümmend
- 21 : kakskümmend üks

- 22 : kakskümmend kaks
- 29 : kakskümmend üheksa
- 30 : kolmkümmend
- 90 : üheksakümmend
- 100 : (üks)sada
- 101 : sada üks
- 110 : sada kümme
- 112 : sada kaksteist
- 120 sada kakskümmend
- 190 : sada üheksakümmend
- 200 : kakssada
- 900 : üheksasada
- 1 000 tuhat
- 1 000 000 : miljon
- 1 000 000 000 : miljard

Referéncias

1. (en) « Estonian », sur *SIL International*
2. « Language: Estonian » (http://glottolog.org/resource/languoid/id/esto1258), Glottolog.org

Vejatz tanben

Bibliografia

- Antoine Chalvin, Malle Rüütli, Katre Talviste, *Manuel d'estonien*, Paris, L'Asiathèque, 2011, 254 p.
- Antoine Chalvin, *Johannes Aavik et la rénovation de la langue estonienne*, Paris, ADEFO/L'Harmattan, 2010, 334 p.
- Mati Erelt(ed.), *Estonian language*, Tallinn : Estonian Academy Publishers, 2003, (Linguistica Uralica Supplementary Series ; 1), 412 p.
- Fanny de Sivers : *Parlons estonien : une langue de la Baltique*, Paris, L'Harmattan, 1993, 214 p.
- Urmas Sutrop, *La langue estonienne*, Tallinn, Institut estonien, 2002, 27 p.